

***Волохата Вікторія Єльфريدівна**
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Харківського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»*

СУТНІСТЬ ПРОЦЕНТНОЇ СТАВКИ ТА ПРОЦЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

В сучасному світі банки відіграють провідну роль в мобілізації та перерозподілі капіталу, акумуляції тимчасово вільних коштів та наданні позичок з метою отримання прибутку. Важливим фактором фінансової стійкості банку є вірне управління його ризиками, одним з яких є ризик, пов'язаний зі змінами процентних ставок за активними та пасивними операціями. Процентна політика характеризує складні механізми регулювання інвестиційної та ощадної політики банку, має регулювати значення процентних ставок за кредитами та депозитами та встановлювати їх на рівні, що забезпечує рентабельність банківських операцій та еластичність до витрат, забезпечує взаємозв'язок між активними та пасивними операціями за строками та сумами, підтримує ліквідний баланс, мінімізує процентний ризик.

Процент та процентна ставка є давніми економічними поняттями, які мають тисячолітню історію. Погляди економістів на становлення та розвиток сутності процента можна розподілити на три історичні етапи: від найдавніших часів до другої половини XIX століття – розкриття теоретичної сутності процента; друга половина XIX століття–початок XX століття – виокремлення чинників та механізмів формування процента; початок XX століття до сьогодні – з'ясування ступеня впливу процента на передавальний (трансмісійний) механізм грошово-кредитної політики.

Дослідивши еволюцію поглядів науковців на економічну суть процентних ставок, важко однозначно стверджувати, яка з теорій є найбільш правильною. Сучасні теоретичні моделі грошово-кредитної політики є синтезом кейнсіанства і монетаризму. В довгостроковому періоді, у грошово-кредитній політиці сьогодні переважає монетаристський підхід. Разом з тим, центральні банки (далі – ЦБ) не відмовляються в короткостроковому періоді від дії безпосередньо на процентну ставку для швидкого економічного маневрування.

Розглянувши авторські позиції сучасних науковців щодо визначення поняття «процентна ставка» можна виділити декілька сформованих підходів: ціна розміщення вільних ресурсів на грошовому ринку [1]; питомий показник відповідно до якого у встановлений термін виплачується сума відсотка у розрахунку на одиницю капіталу [2];

виражений у відсотках розмір плати за користування коштами, залученими позичальником у кредитора на визначений строк [3]; норма позикового процента, яка відображає співвідношення між позиковим процентом і позиковим капіталом у процентах [4]; відношення суми доходу, виплаченого за фіксований інтервал часу, до величини позики [5]; відносний показник ціни банківського кредиту, що відображає відношення суми сплачених відсотків до величини позики [6]; ставка, за якою банки надають кредити суб'єктам господарювання, а за економічною сутністю відсоткова ставка – ціна позикового капіталу [7]; вартість запозичених коштів, яка виражена у процентах до їх суми за рік [8]; відношення відсоткових грошей, які виплачуються за фіксований відрізок часу, до величини позики [9].

На нашу думку, процентна ставка – це ціна як розміщених вільних ресурсів, так і запозичених коштів на грошовому ринку, яка виражена у відсотках.

Критичний аналіз підходів науковців до визначення поняття «процентна політика банку» свідчить, що воно трактується по різному і єдина думка з цього питання на сьогодні також відсутня: процентна політика – це сукупність заходів із регулювання економічних відносин шляхом управління процентними ставками. Процентна політика банків спрямована на максимізацію чистого процентного доходу від банківських операцій, страхування кредитного ризику та управління ліквідністю балансу банку [10, с.600.]; процес напрацювання і практичного застосування топ-менеджерами банків системи управління і структурою та рівнем процентних ставок за активними та пасивними операціями для максимізації прибутку на ринку [11]; важливий елемент внутрішньої роботи банку, який багато в чому визначає динаміку та структуру активних та пасивних операцій банку [12]; один із найважливіших і в той же час достатньо складних інструментів регулювання банківської діяльності, який знаходить своє вираження в регулюванні рівня і динаміки процентних ставок [13, с. 347]; тактика і оперативне управління у сфері регулювання активних і пасивних процентних ставок з метою забезпечення прибутковості, ліквідності, надійності і розвитку операцій банку [14].

На основі проведеного дослідження сутності процентної політики банку, на наш погляд, процентна політика банку - це стратегія і тактика банку в системі заходів, спрямованих на максимізацію чистого процентного доходу.

Список використаних джерел

1. Береславська О. І. Міжнародні розрахунки та валютні операції [Електронний ресурс] / О. І. Береславська, О. М. Наконечний, М. Г. Пясецька. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/131/8677.html>

2. Бланк А. І. Управління використанням капіталу. Методичний інструментарій оцінки вартості використовуваного капіталу в часі [Електронний ресурс] / Назва з екрану – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/157/10262.html>

3. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс] / Закон України від 23.02.2006 року № 3480-15-ВР [зі змін. та доп.]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

4. Енциклопедія банківської справи України / Національний банк України; [редкол. : В. С. Стельмах (голова) та ін.]. – К. : Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.

5. Коваленко Д. І. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика : навч. посібник / Д. І. Коваленко, В. В. Венгер. – К. : ЦУЛ, 2013. – 578 с.

6. Лагутін В. Монетарна політика і державні фінанси / В. Лагутін // Економіка України. – 2002. – №7. – С.10-17.

7. Пул У. Пересмотр финансовой структуры. Принципы реформ [Текст] / У. Пул // Финансы и развитие. МВФ. – 2010. – № 6. – С. 28-29.

8. Макроекономіка [Електронний ресурс] / [Данільченко Є. П., Володіна І. М., Єгорова О. Ю. та ін. за ред. В. П. Решетило]. – Х. : ХНАМГ, 2009. – 295 с. – Режим доступу : http://eprints.kname.edu.ua/17540/1/%D0%92_%D0%9C%D0%9E%D0%9D_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD.%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D1%80%D0%BE.pdf

9. Шустіков А. А. Фінансова статистика [Електронний ресурс] / А. А. Шустіков. – Режим доступу : <http://ecolib.com.ua/book.php?book=40>

10. Банковское дело [Текст] : учебник / О. И. Лаврушин, И. Д. Мамонова, Н. И. Валенцева и др.; под ред. докт. экон. наук, проф. О. И. Лаврушина. – М.: КНОРУС, 2009. – 768 с.

11. Усоский В. Н. Теоретические аспекты проведения процентной политики в банковской системе Беларуси [Електронний ресурс] / В. Н. Усоский // Экономика и банки: научно-практический журнал. – Режим доступу: <http://ojs.polessu.by/index.php/EB/article/view/526>.

12. Куклин, А. А. О некоторых подходах к построению процентной политики коммерческого банка при кредитовании населения [Електронний ресурс] / А. А. Куклин, Е. А. Шнейдер. – Режим доступу: <https://ideas.repec.org/a/scn/015306/15265629.html>.

13. Деньги, кредит, банки [Текст] : учебное пособие / В. И. Тарасов. – Минск: Мисанта, 2003. – 512 с.

14. Шевцова О. В. Процентная политика многофилиального коммерческого банка: автореф. дис. канд. экон. наук: 08.00.10 [Електронний ресурс] / О. В. Шевцова. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/protsentnaya-politika-mnogofilialnogo-kommercheskogo-banka>.